

ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Μέθοδοι Δημογραφικής Ανάλυσης Ι.

Εκπαιδευτής: Βασίλειος Σ. Γαβαλάς, Λέκτορας Πληθυσμιακής Γεωγραφίας, Τμήμα Γεωγραφίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Σκοπός του μαθήματος είναι να μυήσει τους καταρτιζόμενους στις πρακτικές εφαρμογές της Δημογραφίας και στη χρησιμότητά της ως εργαλείο λήψης αποφάσεων σχετικών με τη διοίκηση του κράτους. Η δομή του πληθυσμού και τα δημογραφικά γεγονότα επηρεάζουν άμεσα τις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες του κρατικού σχεδιασμού σε θέματα όπως η κοινωνική ασφάλιση, η εκπαίδευση, το σύστημα υγείας, οι συγκοινωνίες. Π.χ. οι επιπτώσεις ενός γερασμένου πληθυσμού: σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν περισσότερα άτομα άνω των 60 από ό,τι κάτω των 20.

ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Το μάθημα εξετάζει τις βασικές διαδικασίες μεταβολής ενός πληθυσμού, τη γεννητικότητα, τη θνησιμότητα και τη μετανάστευση. Ασχολείται με τη μέτρηση αυτών των μεγεθών και με δείκτες της δομής του πληθυσμού, όπως ο δείκτης εξάρτησης και ο δείκτης γήρανσης. Επίσης αντιπαραβάλλει την επιμήκη με την εγκάρσια ανάλυση της γεννητικότητας και θνησιμότητας, οι οποίες είναι δύο διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά τη μεθοδολογία της δημογραφικής έρευνας.

ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ: Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές, ερευνητές, στελέχη της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και ιδιώτες ανεξαρτήτως επαγγέλματος οι οποίοι επιθυμούν να αποκτήσουν μία σχετικά εξειδικευμένη γνώση σε μεθόδους δημογραφικής ανάλυσης και να δουν στην πράξη πώς η δημογραφία χρησιμοποιείται ως εργαλείο λήψης αποφάσεων στον κρατικό μηχανισμό αλλά και στον ιδιωτικό τομέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ. ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

A. *Εισαγωγή στη Δημογραφία.* Χρησιμότητα της δημογραφίας στον κρατικό μηχανισμό. Βασικές δημογραφικές έννοιες (πληθυσμός, πραγματικός, νόμιμος). Οι πηγές των δημογραφικών δεδομένων (απογραφές, στατιστικές της φυσικής κίνησης, στατιστικές της μετανάστευσης). Δημογραφικές μετρήσεις (λόγοι, αναλογίες, ακαθάριστοι δείκτες). Η βασική δημογραφική εξίσωση.

B. *Η δομή του πληθυσμού.* Μείζονες ομάδες ηλικιών, δείκτες της δομής του πληθυσμού (δείκτης εξάρτησης, δείκτης γήρανσης). Πληθυσμιακές πυραμίδες. Δημογραφικές προοπτικές πληθυσμών με βάση τις πληθυσμιακές πυραμίδες.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΓΑΜΗΛΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

A. *Γαμηλιότητα.* Μέση ηλικία κατά το γάμο. Δείκτης ισόβιας αγαμίας. Υπολογισμός μέσης ηλικίας κατά το γάμο από απογραφικά δεδομένα. Μέσο μήκος γενεάς. Διαζυγιότητα και μέτρησή της.

B. *Η αναπαραγωγή του πληθυσμού.* Μετρήσεις γεννητικότητας περιόδου (εγκάρσια ανάλυση). Ειδικό κατά ηλικία ποσοστό γονιμότητας, ποσοστό ολικής γονιμότητας, καθαρό και ακαθάριστο ποσοστό αναπαραγωγής. Η γονιμότητα μιας γενιάς (επιμήκης ανάλυση). Δείκτης ολικής γονιμότητας γενιάς. Ένταση και ρυθμός των δημογραφικών φαινομένων (quantum and tempo effects). Μέσο μήκος γενεάς.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Η ΦΘΟΡΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

A. *Η φθορά του πληθυσμού.* Μετρήσεις της θνησιμότητας.

Αδρός δείκτης θνησιμότητας, ειδική κατά ηλικία θνησιμότητα, ποσοστά νεογνικής, μετα-νεογνικής και βρεφικής θνησιμότητας.

B. Προτυποποίηση δεικτών θνησιμότητας: Άμεση και έμμεση προτυποποίηση.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Η ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.

A. *Κινητικότητα του πληθυσμού* (Μετανάστευση και μέτρησή της).

Τα κυριότερα είδη μεταναστευτικής κίνησης. Θεωρίες περί μετανάστευσης. Άμεση μέτρηση της μετανάστευσης. Μέθοδοι έμμεσης εκτίμησης της μετανάστευσης.

B. *Αστικοποίηση.* Οικονομική ανάπτυξη και βαθμός αστικοποίησης. Αιτίες τις αστικοποίησης στις αναπτυγμένες και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Απο-αστικοποίηση. Αιτίες της απο-αστικοποίησης.